

Nota ontwikkeling financieel meerjarig perspectief

In het raadsvoorstel bij de begroting 2017 hebben wij aangegeven met een nota te komen over hoe om te gaan met de tekorten op de meerjarenbegroting, die mede veroorzaakt worden door de nieuwe taken binnen het sociaal domein. Met deze nota geven we hieraan invulling. We schetsen daarin zowel de ontwikkeling van het totale financiële perspectief, de ontwikkeling van het financiële saldo van het sociaal domein alsmede diverse oplossingsrichtingen waaraan in de toekomst (en wellicht al in de verkiezingsprogramma's) gedacht kan worden.

Als uitgangspunt is eerder vastgesteld dat de nieuwe taken in het sociaal domein budgettair neutraal dienen te worden uitgevoerd. Om die reden worden in deze voorjaarsnota meerdere financiële tabellen gehanteerd.

Financieel meerjarig perspectief exclusief sociaal domein

Er is sprake van een sluitende begroting voor 2018 en met uitzondering van een klein tekort in 2020, ook voor de overige jaren.

	2017	2018	2019	2020
Saldo meerjarenbegroting 2017-2020, excl soc dom	27.000	40.000	55.000	0
Bijstellingen sinds vaststellen begroting	23.000	54.000	-10.000	-15.000
Nieuwe ontwikkelingen / nieuw beleid	pm	pm	pm	pm
Verwacht saldo	50.000	94.000	45.000	-15.000

Bijstellingen

De bijstellingen ten opzichte van de begroting (plussen en minnen) hebben betrekking op bestaand beleid (o.a. personeelslasten openbare werken, gemeentefonds, onkruidbestrijding, WSW).

Nieuwe ontwikkelingen / nieuw beleid

Naast de bijstellingen op bestaand beleid is de verwachting dat er in de komende jaren kosten gemaakt moeten worden voor nieuwe ontwikkelingen. In het ene geval zal het om wettelijke verplichtingen gaan, zoals de omgevingswet (al dan niet met voldoende rijksvergoeding voor ook de ICT-component hiervan) maar ook nieuwe beleidswensen na de verkiezingen en de vertaling van de uitkomsten van het BMC-onderzoek kunnen financiële consequenties hebben. Daarvan is op dit moment nog geen concreet beeld. Daarnaast is het college voornemens vanaf de begroting 2018 opnieuw een post onvoorzien op te nemen. Het BBV biedt de mogelijkheid dit per programma of voor de begroting in z'n geheel te doen, de voorkeur van het college gaat uit naar dat laatste voor een bedrag van € 25.000.

Vooralsnog biedt het financieel perspectief enige ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. Daarnaast is de verwachting dat het herstel van de economie en de hogere rijksinkomsten wellicht leiden tot hogere rijksuitgaven en daarmee eerder tot een stijging van de algemene uitkering dan een daling zoals in de afgelopen jaren.

Sociaal domein

	2017	2018	2019	2020
Verwacht saldo obv begroting 2017	-75.000	-109.000	-136.000	-140.000
Verlaging inkomsten alg uitk (soc domein)	-11.000	-11.000	-10.000	-10.000
Bijstelling obv afrekening over 2015	85.000	85.000	85.000	85.000
Verwacht saldo sociaal domein obv huidige gegevens	-1.000	-35.000	-61.000	-65.000
Cumulatief tekort komende 4 jaar	-1.000	-36.000	-97.000	-162.000

In de begroting 2017 is rekening gehouden met meerjarig nadelige saldi voor de nieuwe taken in het sociaal domein. Deze nadelige saldi zijn berekend door de componenten die in het gemeentefonds zijn opgenomen voor het sociaal domein af te zetten tegen de begrote kosten. In bovenstaande tabel is een positieve bijstelling opgenomen naar aanleiding van de afrekening over het jaar 2015.

De verwachte tekorten (totaal € 162.000 voor de komende 4 jaar) die hierdoor ontstaan worden, volgens afspraak, onttrokken aan de reserve sociaal domein. De stand van de reserve bedraagt (nog zonder verrekening van de cijfers over 2016) op dit moment € 462.000. Vooralsnog is dat dus ruim voldoende om de verwachte tekorten in de komende jaren af te dekken.

Kanttkening

Bij de financiële tabel over het sociaal domein zijn 2 kanttekeningen te plaatsen:

- De “hardheid” van de cijfers;
- De inzet van de reserve.

“Hardheid” cijfers

De uitgaven voor de nieuwe taken zijn en blijven in beweging. Enerzijds zorgt een andere aanpak (beroep op eigen kracht) en het feit dat het om open-einde regelingen gaat voor fluctuaties in de uitgaven en anderzijds staat de omvang van de algemene uitkering voor dit onderdeel en de verdeling daarvan over de gemeenten nog niet definitief vast waardoor ook de inkomsten zullen fluctueren.

Inzet van de reserve

Één van de uitgangspunten bij het financieel toezicht van de provincie op gemeenten is dat structurele uitgaven moeten worden afgedekt door structurele inkomsten. Dit houdt in dat inzet van de reserve op langere termijn geen oplossing is voor een oplopend tekort voor de nieuwe taken in het sociaal domein. Met de provincie zal afgestemd worden onder welke voorwaarden dit kan.

Financieel perspectief inclusief sociaal domein zonder inzet reserve sociaal domein

Voor de volledigheid is onderstaand ook een tabel opgenomen waarin de ontwikkeling van het financieel perspectief wordt geschetst zonder dat de verwachte nadelige saldi op het sociaal domein worden afgedekt door de daarvoor bestemde reserve.

	2017	2018	2019	2020
Verwacht saldo meerjarenbegroting exclusief sociaal domein	50.000	94.000	45.000	-15.000
Verwacht saldo sociaal domein	-1.000	-35.000	-61.000	-65.000
Nieuwe ontwikkelingen / nieuw beleid	pm	pm	pm	pm
Verwacht begrotingssaldo inclusief sociaal domein	49.000	59.000	-16.000	-80.000

Conclusie is ook dan dat er in de eerste 2 jaren sprake is van een sluitende begroting en er op dit moment geen urgentie is om maatregelen te treffen.

Lange termijn

Hoewel er op korte termijn dus geen probleem is ten aanzien van een sluitende begroting, zal dit in de volgende collegeperiode hoogstwaarschijnlijk wel aan de orde zijn. Ook wanneer de tekorten van het sociaal domein worden afgedekt door inzet van reserves verwachten we kostenstijgingen waarvan het de vraag is of die worden opgevangen door een eventuele stijging van de algemene uitkering.

Om die reden achten we het verstandig tijdig met elkaar van gedachten te wisselen, dan wel u als raad te informeren over de mogelijkheden die er zijn om ook op langere termijn een sluitende begroting te behouden. Hieraan zal in de verkiezingsprogramma's aandacht besteed moeten worden.

Maatregelen met structurele effecten

Bezuinigen dan wel beleidsaanpassing (uitgaven verlagen)

Een mogelijkheid is om bestaande taken niet meer uit te voeren dan wel het ambitieniveau van die taken (zowel wettelijk als niet-wettelijk) te verlagen. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat er wat dat betreft weinig rek meer in de begroting zit gezien de bezuinigingen van de afgelopen jaren.

Momenteel wordt de zogenaamde sociale visie door de gemeente Rheden opgesteld. Hier komen mogelijk bezuinigingen uit voort die effect hebben op de hoogte van de uitgaven van verschillende onderdelen in het sociaal domein. De precieze effecten op de budgetten van Rozendaal zijn nog niet bekend maar wellicht is het effect dat de negatieve saldi op het sociaal domein iets lager uitkomen.

Een andere overweging kan zijn dat het uitgangspunt van budgettair neutrale uitvoering van de nieuwe taken in het sociaal domein daadwerkelijk gestalte moet krijgen, een optie is dan bijvoorbeeld het verhogen van eigen bijdragen binnen de voorzieningen voor de Wmo.

Inkomsten verhogen

Naast uitgaven bevat de begroting ook structurele inkomsten, de belangrijkste zijn:

- Leges;
- Reinigingsrecht en rioolrecht;
- OZB.

Leges

Uit recent onderzoek naar de hoogte van de leges blijkt dat hier nauwelijks inkomstenverhogingen mogelijk zijn. Enerzijds door wettelijke bepalingen, anderzijds doordat we anders behoorlijk negatief gaan afwijken van buurgemeenten. Dat laatste speelt vooral een rol bij de huwelijken en de begraafrechten, de overige leges worden vooral geheven bij taken/diensten waarbij inwoners geen keuzemogelijkheid hebben.

Reinigingsrecht en rioolrecht

Het dekkingspercentage van het reinigingsrecht en rioolrecht is conform de uitgangspunten en het vastgestelde vGRP al op 100% gesteld en biedt dus geen ruimte voor verdere inkomstenverhoging.

OZB

Feitelijk is de enige optie die resteert een OZB-verhoging om structureel de inkomsten te verhogen. Ons is bekend dat vrijwel alle raadsfracties hier zeer terughoudend mee om willen gaan en in principe alleen een verhoging met het inflatiepercentage toegestaan is, deze is overigens ook noodzakelijk om de inflatie op de lasten in de begroting op te vangen.

Bij het heffen van OZB speelt het begrip onbenutte belastingcapaciteit een rol. Er gelden hiervoor geen vastgestelde normen. Feitelijk wordt die capaciteit bepaald door politieke keuzes maar er zijn meerdere manieren om een beeld van die capaciteit te krijgen. Voor uw beeld hebben we in onderstaande tabel het effect opgenomen dat optreedt wanneer bijvoorbeeld de OZB-tarieven van Rheden of Arnhem gehanteerd zouden worden.

WOZ-waarde Rozendaal		Tarief 2017 (begroting 2017) voor:	OZB-% Rozendaal	Opbrengst Rozendaal	OZB-% Arnhem	Opbrengst bij % Arnhem	OZB-% Rheden	Opbrengst bij % Rheden
Woningen	296.125.000	Eigenaar woning	0,1064%	315.077	0,1999%	591.954	0,1405%	416.056
Niet-Woningen	24.750.000	Eigenaar niet-woning	0,1235%	30.566	0,5674%	140.432	0,2332%	57.717
		Gebruiker niet-woning	0,0995%	24.626	0,1891%	46.802	0,1873%	46.357
		Totale opbrengst		370.270		779.188		520.129
		Verschil				210%		140%

Jaarlijkse rente-inkomsten

Zoals bekend zijn onze rente-inkomsten de laatste jaren sterk gedaald omdat we verplicht zijn overtollige gelden in de schatkist aan te houden waarbij de rentevergoeding nagenoeg 0% is en het maar afwachten is of en wanneer en met welk percentage die rentevergoeding stijgt in de komende jaren. Die inkomsten waren, naast het aanhouden van een buffer voor risico's, een belangrijke reden om een hoog eigen vermogen aan te houden. Met het wegvallen van die rente-inkomsten over dat eigen vermogen is een belangrijk structureel dekkingsmiddel verdwenen. Het aanhouden van een hoog vermogen is om die reden minder belangrijk geworden en dat biedt mogelijkheden dat vermogen op andere manieren in te zetten.

Maatregelen met incidenteel karakter

Zowel vanuit een uitgangspunt van een eigen degelijk financieel beleid als vanuit het provinciale toezicht gaat de voorkeur ernaar uit om structurele uitgaven te dekken met structurele inkomsten en bij een onbalans daarin dus te kiezen voor maatregelen met een structureel karakter.

Echter, met een verfijning bij het opstellen van de paragraaf weerstandsvermogen in de jaarrekening 2016, kregen we opnieuw de bevestiging dat onze vermogenspositie meer dan uitstekend is.

Zo is de algemene reserve de afgelopen 7 jaren gestegen van € 3,5 miljoen naar € 4,5 miljoen waaraan geen bestemming is gegeven, voor die toekomstige uitgaven zijn immers bestemmingsreserves gevormd voor een totaalbedrag van € 3 miljoen. Daarnaast worden de kosten voor de nieuwe school, op basis van de huidige gegevens, afgedekt worden door de opbrengsten van De Del.

Wel is de algemene reserve de belangrijkste bron voor ons weerstandsvermogen. In dezelfde paragraaf weerstandsvermogen hebben we gekozen voor een verfijnde aanpak van ons risicoprofiel dat uitkomt op € 0,7 miljoen. Wanneer we dat risicoprofiel afzetten tegen het weerstandsvermogen leidt dat tot een weerstandsratio van ruim 7. In onderstaande tabel kan worden afgelezen worden welke waardering daaraan kan worden gegeven.

Ratio	Waardering
> 2,0	uitstekend
1,5 - 2,0	ruim voldoende
1,0 - 1,5	voldoende
0,8 - 1,0	matig
0,6 - 0,8	onvoldoende
< 0,6	ruim onvoldoende

Wanneer de algemene reserve zou dalen naar € 3,5 miljoen bedraagt de ratio nog altijd ruim 5,8. Dit biedt ons inziens mogelijkheden om, op een financieel verantwoorde manier, de algemene reserve niet alleen in te zetten voor incidentele uitgaven maar ook voor structurele lasten.

Er heeft inmiddels ambtelijk overleg plaatsgevonden met de financiële toezichthouders van de provincie of zij onze mening delen en onder welke voorwaarden de algemene reserve eventueel ingezet zou kunnen worden.

In dat overleg bleek dat zij met ons van mening zijn dat onze reservepositie meer dan uitstekend is en deze ook ingezet zou kunnen worden voor structurele lasten. Dit kan bijvoorbeeld door 10 jaar lang € 100.000 uit de algemene reserve te onttrekken ten behoeve van de begroting maar hierbij dan aan het einde van die periode wel rekening te houden met een afbouw.

Samenvatting

Het college voorziet voor 2018 een sluitende begroting is dan ook niet van plan om bezuinigingsmaatregelen dan wel een OZB-verhoging voor te stellen. Wel voorziet het college dat in een volgende collegeperiode maatregelen nodig zijn, waarbij ook inzet van de algemene reserve een prima financieel verantwoordelijke optie is. Het is aan de raadsfracties zich over de verschillende opties in hun verkiezingsprogramma uit te spreken.